Lieta Nr. C23044913

Arhīva Nr. SKC-1280/2014

SPRIEDUMS

Rīgā 2014.gada 7.februārī

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departaments šādā sastāvā:

tiesnese referente A.Čerņavska

tiesnese V.Cīrule

tiesnese A.Vītola

rakstveida procesā izskatīja /pers. B/ kasācijas sūdzību par Madonas rajona tiesas 2013.gada 28.jūnija spriedumu civillietā /pers. C/ maza apmēra prasībā pret /pers. B/ par uzturlīdzekļu piedziņu.

Aprakstošā daļa

[1] /pers. C/ (dzimusi /datums/) 2013.gada 13.maijā cēlusi tiesā maza apmēra prasību pret savu tēvu /pers. B/, lūdzot piedzīt viņas uzturam Ls 60 mēnesī, jo prasītāja mācās vidusskolas 11.klasē, turpinās mācības 12.klasē, pēc vidējās izglītības iegūšanas studēs. Pēc ārsta norādījuma viņai ir nepieciešami papildu medicīniskie izdevumi, kā arī izdevumi apģērbam, apaviem, skolas vajadzībām. Prasītājas mātei ir nelieli ienākumi un viņa nespēj nodrošināt visas meitas vajadzības. Atbildētājs uzturlīdzekļus labprātīgi nemaksā arī valsts noteiktajā minimālajā apmērā.

Prasība pamatota ar Civillikuma 179.pantu.

[2] Paskaidrojumā atbildētājs /pers. B/ prasību neatzīst, norādot, ka līdz prasītājas pilngadības sasniegšanai atbildētājs labprātīgi ik mēnesi veica maksājumus uz prasītājas mātes kontu minimālo uzturlīdzekļu apmērā. Tālāk turpina labprātīgi maksāt uzturlīdzekļus savu iespēju robežās, jo atbildētājam vēl ir divi nepilngadīgi bērni /pers. D/ (dzimis /datums/) un /pers. E/ (dzimusi /datums/).

Pēc pilngadības sasniegšanas prasītājas rīcībā ir AS „Swedbank" uzkrājuma kontā uzkrātā naudas summa (virs 5000 *euro*).

[3] Ar Madonas rajona tiesas 2013.gada 28.jūnija spriedumu /pers. C/ prasība apmierināta pilnīgi.

No /pers. B/ prasītājas labā piedzīti uzturlīdzekļi Ls 60 mēnesī, sākot no 2013. gada 13. maija līdz laikam, kad /pers. C/ spēs sevi apgādāt.

Tiesa atzinusi, ka prasītājai sakarā ar mācībām /Nosaukums/rodas izdevumi, taču lietā nav ziņu, ka viņai būtu pašai sava manta, no kuras būtu iespējams gūt līdzekļus. Tādējādi viņa šobrīd uzskatāma par darba nespējīgu atbilstoši likuma „Par valsts pensijām" 19. panta ceturtajai daļai, kas noteic, ka par darba nespējīgiem uzskatāmi arī bērni, kuri mācās vai studē vispārējās, profesionālās izglītības iestādēs vai augstskolas dienas nodaļā un nav vecāki par 24 gadiem.

Prasītāja lūgusi piedzīt uzturlīdzekļus Ministru kabineta 2013.gada 15.janvāra noteikumu Nr.37 „Noteikumi par minimālo uzturlīdzekļu apmēru bērnam" noteiktajā minimālajā bērna uzturlīdzekļu apmērā, ko katram no vecākiem neatkarīgi no viņu mantas stāvokļa ir pienākums sniegt savam bērnam. Līdz ar to uzturlīdzekļi piedzenami prasītājā apmērā un nav nepieciešams izvērtēt vecāku ienākumus.

[4] /pers. B/ kasācijas sūdzībā lūdz atcelt Madonas rajona tiesas 2013.gada 28.jūnija spriedumu un nodot lietu jaunai izskatīšanai, norādot šādus argumentus:

[4.1] tiesa nav piemērojusi Civillikuma 179.pantu un nav vērtējusi atbildētāja mantas stāvokli un ienākumus, ne arī prasītājas mātes mantas stāvokli un ikmēneša ienākumus. Tiesa atstājusi bez ievērības, ka atbildētāja apgādībā ir divi nepilngadīgi bērni un viņam ir pienākums vienādi rūpēties par visiem bērniem. Prasītāja nevar būt labākā situācijā kā pārējie bērni.

[4.2] Tiesa nav vērtējusi, ka prasītāja ir spējīga pati sevi apgādāt, jo vairākkārt stājusies darba tiesiskajās attiecībās. Tādejādi tiesa pārkāpusi Civilprocesa likuma 8.panta pirmās daļas, 97.panta, 193.panta piektās daļas noteikumus.

Bez ievērības atstāts fakts, ka prasītājai līdz pilngadības sasniegšanai bankā bija atvērts uzkrājuma konts, kurā tika sakrāti Ls 3000. Prasītāja šo naudu saņēma pēc pilngadības sasniegšanas.

Atbildētājs pēc meitas pilngadības sasniegšanas iespēju robežās turpina viņai labprātīgi maksāt Ls 30 mēnesī.

[4] /pers. C/ iesniegusi paskaidrojumus par kasācijas sūdzību, kuros norāda, ka tai nepiekrīt un uzskata spriedumu par taisnīgu un pamatotu. Prasītāja nav spējīga sevi apgādāt, nav stājusies darba tiesiskajās attiecībās. Atbildētājs viņas kontā nav ieskaitījis Ls 3000, kā arī viņai nav mantas, kas dotu ienākumus. Pēdējā gada laikā pēc pilngadības sasniegšanas atbildētājs uzturlīdzekļus devis neregulāri un nepietiekošā apmērā.

Motīvu daļa

[5] Pārbaudījis sprieduma likumību attiecībā uz personu, kas to pārsūdzējusi, attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, Civillietu departaments uzskata, ka Madonas rajona tiesas 2013.gada 28.jūnija spriedums atceļams un lieta nododama jaunai izskatīšanai tai pašai tiesai citā sastāvā.

[5.1] Civillikuma 179.panta pirmā daļa (likuma redakcijā, kas stājās spēkā 2013.gada 1.janvārī) noteic, ka vecāku pienākums ir samērā ar viņu spējām un mantas stāvokli uzturēt bērnu. Šis pienākums gulstas uz tēvu un māti līdz laikam, kad bērns pats var sevi apgādāt. Strīdus par uzturlīdzekļiem bērnam izšķir tiesa.

Tātad likums uzturdošanas pienākumu saista ar vairākiem kritērijiem: vecāku mantas stāvokli; laiku, kad bērns pats sevi spēj apgādāt un atbilstoši pēdējiem grozījumiem Civillikumā, tiek minēta arī vecāku spēja uzturēt bērnu.

Ne pašreizējā, nedz agrākā Civillikuma 179.panta redakcija bērna pilngadības sasniegšanu nav izvirzījusi kā kritēriju atbrīvošanai no bērna uzturēšanas pienākuma. Tas nozīmē, ja bērns pēc pilngadības iestāšanās objektīvu iemeslu dēļ nevar pats sevi apgādāt, tad vecāku pienākums viņu uzturēt turpinās.

Lietā nepastāv strīds par atbildētāja pienākumu dot uzturu prasītājai (pilngadīgajai meitai) līdz laikam, kad viņa pati varēs sevi apgādāt. Strīds ir par tiesas noteikto uzturlīdzekļu apmēru.

Madonas rajona tiesa, apmierinot prasību, vadījusies tikai no apsvēruma, ka prasītājas norādītais piedzenamo uzturlīdzekļu apmērs atbilst valstī noteiktajam minimālajam bērna uzturlīdzekļu apmēram, ko katram no vecākiem neatkarīgi no viņu mantas stāvokļa ir pienākums sniegt savam bērnam. Tādēļ tiesa atzinusi, ka nav nepieciešams izvērtēt vecāku ienākumus.

Ministru kabineta 2013.gada 15.janvāra noteikumu Nr.37 „Noteikumi par minimālo uzturlīdzekļu apmēru bērnam" 2.2.punkts paredz katra vecāka pienākumu katru mēnesi nodrošināt saviem bērniem minimālos uzturlīdzekļus šādā apmērā: katram bērnam no 7 gadu vecuma sasniegšanas līdz 18 gadu vecuma sasniegšanai – 30 % apmērā no Ministru kabineta noteiktās minimālās mēneša darba algas.

No minētās normas *ekspresis verbis* izriet, ka tā piemērojama attiecībā uz personām, kuras nav sasniegušas 18 gadu vecumu, un, ka, nosakot minimālo uzturlīdzekļu apmēru pilngadīgam bērnam, minētā tiesību norma nav piemērojama, jo šādā gadījumā uzturlīdzekļu apmērs nosakāms tiesai, samērojot bērna vajadzības un abu vecāku mantas stāvokli *(sk. Augstākās tiesas Senāta 2012.gada 21.marta spriedumu lietā Nr.SKC-390).* Minētā atziņa pausta arī Senāta 2012.gada 1.novembra spriedumā lietā Nr.SKC-2235, papildus uzsverot, ka tiesību aktos nav noteikts konkrēts minimālo uzturlīdzekļu apmērs attiecībā uz pilngadību sasniegušiem bērniem, tāpēc tiesa, piemērojot Civillikuma 179.pantu, kas noteic vecāku pienākumu samērā ar viņu spējām un mantas stāvokli uzturēt bērnu, var noteikt arī mazāku maksājamo uzturlīdzekļu summu.

Līdz ar to Civillietu departaments atzīst, ka konkrētajā gadījumā prasītājai maksājamo uzturlīdzekļu apmēra noteikšanā pirmās instances tiesa nepareizi piemērojusi Ministru kabineta 2013.gada 15.janvāra noteikumus Nr.37.

[5.2] Tiesai, nosakot piedzenamo uzturlīdzekļu apmēru, atbilstoši tiesu prakses atziņām un izvērtējot lietā esošos pierādījumus kopsakarā ar pušu paskaidrojumiem:

- jānoskaidro uzturam nepieciešamā summa, lai vislabāk nodrošinātu bērna intereses;

- jānoskaidro pilngadīga bērna paša ienākumi, lai noskaidrotu bērna iespēju pašam sevi apgādāt;

- ja pilngadīgā bērna ienākumi nav pietiekami, tad jāizvērtē vecāku mantas stāvoklis (gan esošie, gan iespējamie ienākumi) un spēja šo iztrūkstošo summu segt;

-šo summu jāsadala proporcionāli katra vecāka mantiskajam stāvoklim, ievērojot katra vecāka ieguldījumu bērna uzturēšanai *(sk. Senāta 2013.gada 22.novembra spriedumu lietā Nr.SKC-1901; salīdzinājumam ar kritērijiem lietās nepilngadīgo uzturam skat. Senāta 2012.gada 28.septembra spriedumu lietā Nr. SKC-1024).*

Tiesa šādus apsvērumus nav izdarījusi, līdz ar to, Civillietu departamenta ieskatā, atbilstoši Civilprocesa likuma 97.panta noteikumiem nav novērtēti lietā iesniegtie pierādījumi, kam var būt nozīme piedzenamās uzturlīdzekļu summas noteikšanā. Turklāt bez pierādījumu pārbaudīšanas pirmās instances tiesa atstājusi atbildētāja paskaidrojumā izteiktos iebildumus par bankas kontā uz prasītājas vārda līdz pilngadības sasniegšanai uzkrātajiem naudas līdzekļiem (Civilprocesa likuma 93.panta ceturtā daļa), jo šis apstāklis arī ir būtisks lietas pareizā izspriešanā.

Tāpat tiesa atstājusi bez izvērtējuma atbildētāja reālo iespēju maksāt prasītājai Ls 60 (šobrīd 85,37 *euro*) no viņa ikmēneša ienākumiem, kas pēc nodokļu samaksas nepārsniedz Ls 300 (426,86 *euro*) *(sk. lietas 28.lpp.)*, situācijā, kad atbildētāja apgādībā ir arī divi nepilngadīgi bērni.

To, ka, nosakot uzturlīdzekļu apmēru, jāņem vērā visi uzturlīdzekļu maksātāja bērni un jāapsver, vai attiecīgās summas samaksa vienam bērnam nenostāda viņu izdevīgākā situācijā salīdzinājumā ar atbildētāja pārējiem bērniem, Senāts jau norādījis vairākās uzturlīdzekļu piedziņas lietās (*sk., piemēram, Senāta 2010.gada 13.janvāra spriedumu lietā Nr.SKC-99*).

[6] Ņemot vērā minēto, Civillietu departaments atzīst, ka materiālo tiesību normu nepareiza piemērošana un norādītie procesuālo tiesību normu pārkāpumi varēja novest pie lietas nepareizas izspriešanas, tādēļ spriedums atceļams un lieta nododama jaunai izskatīšanai.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 2.punktu, Civillietu departaments

n o s p r i e d a:

Madonas rajona tiesas 2013.gada 28.jūnija spriedumu atcelt un nodot lietu jaunai izskatīšanai pirmās instances tiesā.

Spriedums nav pārsūdzams.

Tiesnese A.Čerņavska

Tiesnese V.Cīrule

Tiesnese A.Vītola